

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ՄՐՑՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԴԱՅՄԱՆԱԿՈՐՈՂ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԻ
ԱՉԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՔԱՆԱԿԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ***

ՀՏԴ 631.1:338.43

10.52063/25792652-2022.3.14-223

ԼՈՒՍԻՆԵ ԾՊՆԵՑՅԱՆ

*Հայաստանի Ազգային ագրարային համալսարանի
ագրոբիզնեսի կառավարման և քաղաքականության ամբիոնի հայցորդ,
ք. Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն
tspnetsyanlusine@gmail.com*

Հոդվածի նպատակն է՝ ռեգրեսիոն մոդելի միջոցով գնահատել գյուղատնտեսության մրցունակությունը բնութագրող հիմնական ցուցանիշներից մեկի՝ գյուղատնտեսության արտադրողականության վրա տարբեր գործոնների ազդեցության չափը:

Հոդվածի խնդիրներն են՝ հստակեցնել այն գործոնների շրջանակը, որոնց և արտադրողականության ցուցանիշի միջև գոյություն ունի վիճակագրական կապ, ինչպես նաև կատարել նշված գործոնների ներգործությունը բնութագրող ռեգրեսիոն վերլուծություն:

Հոդվածում կիրառվել են դիալեկտիկայի, գիտական վերացարկման, համեմատական վերլուծության, տրամաբանական և վիճակագրական մեթոդները:

Հոդվածում գնահատվել են այն գործոնները, որոնք մեծապես պայմանավորել են հանրապետության գյուղատնտեսության արտադրողականության փոփոխությունները 2000-2020թթ.-ին:

Հետազոտության արդյունքում կատարվել են հետևյալ հիմնական եզրահանգումները.

-արդյունքային ցուցանիշի՝ կախյալ փոփոխականի (գյուղատնտեսությունում արտադրողականության ցուցանիշի) փոփոխությունների 97.8%-ը պայմանավորված է մոդելի գործոն հատկանիշներով՝ անկախ փոփոխականներով:

- այլ հավասար պայմաններում գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածությունների 1 հազ. հա-ով ավելացումը հանգեցնում է գյուղատնտեսությունում արտադրողականության ավելացմանը՝ 0.811 հազ. դրամ/ մարդ-ով,

- բուսաբուծության համախառն արտադրանքի ավելացումը 1 մլրդ դրամով նպաստում է գյուղատնտեսության արտադրողականության աճին՝ 1.043 հազ. դրամ/ մարդ-ով,

- անասնաբուծության համախառն արտադրանքի աճը առավել մեծ ազդեցություն է ունենում արտադրողականության ցուցանիշի վրա. այդ արտադրանքի ավելացումը 1 մլրդ դրամով նպաստում է արտադրողականության աճին՝ 5.904 հազ. դրամ/մարդ-ով:

* Հոդվածը ներկայացվել է 07.09.2022թ., գրախոսվել՝ 01.10.2022թ., տպագրության ընդունվել՝ 30.10.2022թ.:

-գյուղատնտեսական ծառայությունների սակագների ինդեքսի 1%-ով պվելացումը հանգեցնում է գյուղատնտեսության արտադրողականության նվազմանը՝ 7.504 հազ. դրամ/մարդ-ով:

Հիմնաբառեր՝ գյուղատնտեսություն, մրցունակություն, ցուցանիշներ, գործոններ, գործակից, բնութագրիչ, արտադրողականություն, համախառն արտադրանք:

Ներածություն

Հանրապետության գյուղատնտեսության մրցունակության բարձրացման հիմնավորված մոտեցումների առաջադրումը պահանջում է համակողմանի ուսումնասիրություններ, որոնք անհնար է պատկերացնել առանց մրցունակությունը պայմանավորող գործոնների ազդեցության քանակական գնահատման: Վերջինս թույլ է տալիս առաձևացնել գյուղատնտեսության մրցունակության վրա առավել կամ պակաս չափով ազդող գործոնները և ջանքերը նպատակաուղղել կոնկրետ գործոնների բացասական ազդեցությունը վերացնելուն կամ գոնե նվազագույնի հասցնելուն:

Նման գնահատումը հիմնված է համապատասխան տեղեկատվության օգտագործմամբ ռեգրեսիոն մոդելի և Էկոնոմետրիկ հաշվարկների կիրառման վրա: Տնտեսագիտական գրականության մեջ թեպետ նշված մոդելի ու հաշվարկների կիրառումը գնալով լայն տարածում է գտնում, բայցևայնպես, հատկապես ճյուղին, այդ թվում՝ մեր հանրապետության գյուղատնտեսությանը վերաբերող ոչ բոլոր արդյունքային և գործոնային ցուցանիշների միջև քանակական կապի գնահատմանն է բավարար ուշադրություն դարձվել: Խոսքը տվյալ դեպքում վերաբերում է այդպիսի արդյունքային ցուցանիշ հանդիսացող գյուղատնտեսության արտադրողականության և դրա վրա ազդող առանձին գործոնների միջև առկա վիճակագրական կապին: Եթե հաշվի առնելու լինենք, որ ոչ բոլոր գործոնների և արտադրողականության ցուցանիշի միջև գոյություն ունի վիճակագրական կապ, ապա այդպիսի կապի բացահայտումն առավել կարևորություն է ստանում: Այս համատեքստում արդիականություն է ձեռք բերում գյուղատնտեսության մրցունակությունը պայմանավորող գործոնների ազդեցության քանակական գնահատումը:

Արտադրողականության՝ որպես գյուղատնտեսության մրցունակությունը բնութագրող արդյունքային ցուցանիշի մեծության վրա առանձին գործոնների ազդեցության չափի գնահատման անհրաժեշտությունը

Մրցունակությունը շուկայական տնտեսության կարևորագույն հատկանիշներից է և բազմաբովանդակ տնտեսական կատեգորիա, որը մեկնաբանվում է ապրանքի, ընկերության, ճյուղի, տարածաշրջանի կտրվածքով:

Մրցունակության հասկացության վերաբերյալ տնտեսագիտական գրականության մեջ գոյություն ունեն տարբեր սահմանումներ, որոնցում շեշտը դրվում է դրա առանձին բնութագրիչների, այդ թվում՝ սույն հոդվածի նպատակի ու խնդիրների համատեքստում մեզ հետաքրքրող

արտադրողականության վրա: Այս առումով հատկանշական է Մ. Պորտերի կողմից մրցունակության մեկնաբանությունը, ըստ որի՝ «Մրցունակությունը որոշվում է արտադրողականությամբ, որով ազգը, տարածաշրջանը կամ համալիրը օգտագործում են իրենց մարդու ուժը, բնական պաշարներն ու կապիտալը (հիմնական միջոցները): Արտադրողականությամբ է որոշվում ազգի կամ տարածաշրջանի կենսամակարդակը (աշխատավարձի չափը, կապիտալի և բնական պաշարների հատույցը) (Հայաստանի ազգային մրցունակության գեկույց, 2008, 14):

Արտադրողականության, նաև արդյունավետության դիրքերից մրցունակության մեկ այլ մեկնաբանության համաձայն այն դիտարկվում է որպես արդյունավետ և արտադրողական լինելու ունակություն (Կոստանյան 16):

Այսպիսով՝ մրցունակությունը կարելի է դիտարկել տվյալ մրցակցային միջավայրում ներկայացված օբյեկտների և սուբյեկտների (ապրանքի, ծառայության, տնտեսավարող սուբյեկտի, ճյուղի, ոլորտի, տարածաշրջանի, երկրի) մրցակցելու ունակություն՝ արդյունավետ և արտադրողական լինելու առումով:

Արտադրողականությունը որպես ճյուղի, այդ թվում՝ գյուղատնտեսության մրցունակության բնութագրիչ, առավել համապարփակ է արտացոլում այն և այս առումով դրա ուսումնասիրությունն առանձնակի կարևորություն է ձեռք բերում: Արտադրողականության դերն ավելի է կարևորվում որպես գյուղատնտեսության մրցունակությունը բնորոշող հիմնական արդյունքային ցուցանիշներից մեկի: Գյուղատնտեսության պարագայում արտադրողականությունն ունի իր ուրույն դրսևորումը և հաղես է գալիս այդ ճյուղում մեկ զբաղվածի հաշվով գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ցուցանիշի միջոցով: Նշված ցուցանիշի մեծության վրա ազդում են բազմաթիվ ուղղակի և անուղղակի գործոններ, մասնավորապես՝ գյուղատնտեսության մեքենայացման, բնակչության զբաղվածության մակարդակը և կառուցվածքը, գյուղատնտեսական մշակաբույսերի բերքատվությունը և գյուղատնտեսական կենդանիների մթերատվությունը: Գյուղատնտեսության արտադրողականության վրա բազմապիսի գործոնների ազդեցությունը կարող է նպաստավոր լինել կամ չլինել: Այդ ազդեցության չափը ևս կարող է տարբեր լինել: Այս պարագայում նշված չափի գնահատումը թույլ է տալիս առանձնացնել գյուղատնտեսության արտադրողականության վրա առավել կամ պակաս ներգործություն ունեցող գործոնները տվյալ ժամանակահատվածում:

Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության արտադրողականության վրա առանձին գործոնների ներգործությունը բնութագրող ռեգրեսիոն վերլուծության արդյունքները

Գյուղատնտեսության արտադրողականության վրա տարբեր գործոնների ազդեցության չափի գնահատման հնարավորություն է ընձեռում ռեգրեսիոն մոդելի կիրառումը: Այդ նպատակով դիտարկել ենք բազմաթիվ գործոններ, որոնք տրամաբանությամբ կարող են ազդել գյուղատնտեսության արտադրողականության վրա:

Մեր կողմից կատարված էկոնոմետրիկ հաշվարկները ցույց են տալիս, որ ոչ բոլոր գործոնների և արտադրողականության ցուցանիշի միջև գոյություն ունի վիճակագրական կապ: Հաշվարկները կատարվել են երկարատև ժամանակահատված ընդգրկող (2000-2020 թթ.) տվյալներով:

Գյուղատնտեսության արտադրողականության հաշվարկային ցուցանիշները և դրանց վրա ազդող գործոնների շրջանակը ներկայացված է 1-ին աղյուսակում, որի ելակետային տվյալների ու հաշվարկների կատարման համար հիմք են հանդիսացել հետևյալ աղբյուրները (Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք 2006 (299); Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք 2011 (298); Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք 2016 (294); Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք 2021 (351); Պարենային ապահովություն և աղքատություն 2004 թ. հունվար-դեկտեմբեր (23; 25); Պարենային ապահովություն և աղքատություն 2008 թ. հունվար-դեկտեմբեր (37; 40); Պարենային ապահովություն և աղքատություն 2013 թ. հունվար-դեկտեմբեր (35; 38); Պարենային ապահովություն և աղքատություն 2018 թ. հունվար-դեկտեմբեր, (35; 38); Պարենային ապահովություն և աղքատություն 2020 թ. հունվար-դեկտեմբեր (36; 39)):

Աղյուսակ 1

ՀՀ գյուղատնտեսության արտադրողականությունը և դրա վրա ազդող առանձին ցուցանիշները (գործոնները) 2000-2020թթ.

Տարեթվերը	Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքը մեկ զբաղվածի հաշվով (արտադրողականությունը), հազ. դրամ/մարդ	Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածությունները, հազ. հա	Բուսաբուծության համախառն արտադրանքը, մլրդ դրամ	Անասնաբուծության համախառն արտադրանքը, մլրդ դրամ	Գյուղատնտեսական ծառայությունների սակագների ինդեքսը Նախորդ տարվա նկատմամբ, %
1	2	3	4	5	6
2000	630.5	303.2	136.2	145.3	109.9
2001	634.0	317.1	208.0	143.0	108.1
2002	766.2	305.6	226.6	151.0	101.4
2003	814.5	314.6	228.7	181.4	104.7
2004	1005.0	322.8	283.9	220.2	104.2
2005	982.9	331.8	288.0	205.0	110.3
2006	1110.2	310.2	356.2	199.7	109.1
2007	1261.5	306.0	429.9	204.0	103.7
2008	1285.2	304.5	405.9	222.2	102.9
2009	1123.1	300.0	346.4	209.3	103.6
2010	1294.9	283.6	302.7	244.0	113.1
2011	1738.1	286.7	465.1	329.9	106.3

2012	1924.7	304.2	516.0	325.5	105.9
2013	2177.4	318.1	572.8	346.3	103.3
2014	2516.5	332.8	605.7	387.8	98.3
2015	2641.7	353.4	550.0	395.4	106.4
2016	2598.3	294.5	486.7	391.8	97.7
2017	2865.3	242.3	469.3	439.3	102.1
2018	2675.0	277.9	415.8	477.1	103.0
2019	2478.4	227.9	410.9	442.4	100.2
2020	2465.4	222.8	399.5	433.8	98.4

Գյուղատնտեսության արտադրողականության վրա ազդող տարբեր գործոնների համատեղ ազդեցությունը գնահատելու համար համակարգչային ծրագրով կատարել ենք ռեգրեսիոն հաշվարկներ: Այստեղ որպես արդյունքային հատկանիշ ընդունել ենք 2000-2020թթ. գյուղատնտեսության արտադրողականության ցուցանիշը (նշանակում ենք Y_i , հազ. դրամ/մարդ): Ինչ վերաբերում է գործոն հատկանիշներին, ապա դրանք հետևյալն են՝ գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածությունները (X_1 , հազ. հա), X_2 բուսաբուծության համախառն արտադրանքը (X_2 , մլրդ դրամ), անասնաբուծության համախառն արտադրանքը (X_3 , մլրդ դրամ), գյուղատնտեսական ծառայությունների սակագների ինդեքսը (X_4 , %): Համակարգչային ծրագրով կատարված հաշվարկի արդյունքները ներկայացված են 2-րդ աղյուսակում:

Կատարված հաշվարկներով ռեգրեսիոն հավասարումը ստացվում է ստորև ներկայացված տեսքով.

$$Y_i = 92.05383 + 0.81080X_1 + 1.04298X_2 + 5.90404X_3 - 7.50439X_4$$

Անհրաժեշտ ենք համարում նշել, որ նշանակալիության գործակիցը (F) համաձայն հաշվարկի մոտ է 0-ին: Վերջինս վկայում է, որ գրեթե 100 տոկոս ճշգրտությամբ տվյալ մոդելը ունի վիճակագրական ազդեցություն: R^2 գործակիցը հավասար է 0.97827: Դա ցույց է տալիս, որ արդյունքային ցուցանիշի՝ կախյալ փոփոխականի (գյուղատնտեսության արտադրողականության) փոփոխությունների 97.8%-ը պայմանավորված է մոդելի գործոն հատկանիշներով՝ անկախ փոփոխականներով:

Աղյուսակ 2

Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության արտադրողականության վրա գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածությունների, բուսաբուծության համախառն արտադրանքի, անասնաբուծության համախառն արտադրանքի, գյուղատնտեսական ծառայությունների սակագների ինդեքսի ներգործությունը բնութագրող ռեգրեսիոն վերլուծության արդյունքները

Ցուցանիշները և դիտարկումները	Գործակիցները	P -ի նշանակությունը	F -ի ճշգրտությունը
Բազմակի -R	0.98908		
R-ի քառակուսին	0.97827		
Նորմավորված R-ի քառակուսին	0.97284		
Ստանդարտ սխալը	129.02488		
Դիտարկումները	21		
Y-հատումը	92.05383	0.92438	0-ին մոտ
Փոփոխականը X_1	0.81080	0.53632	
Փոփոխականը X_2	1.04298	0.02687	
Փոփոխականը X_3	5.90404	9.2541E-09	
Փոփոխականը X_4	-7.50439	0.39893	

Հաշվարկների արդյունքում ստացված ռեգրեսիոն հավասարումը ցույց է տալիս, որ այլ հավասար պայմաններում գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածությունների 1 հազ. հա-ով ավելացումը հանգեցնում է գյուղատնտեսությունում արտադրողականության ավելացմանը՝ 0.811 հազ. դրամ/մարդ-ով, բուսաբուծության համախառն արտադրանքի ավելացումը 1 մլրդ դրամով նպաստում է գյուղատնտեսության արտադրողականության ավելացմանը՝ 1.043 հազ. դրամ/մարդ-ով: Անասնաբուծության համախառն արտադրանքի աճն առավել մեծ ազդեցություն է ունենում արտադրողականության ցուցանիշի վրա: Այսպես անասնաբուծության համախառն արտադրանքի ավելացումը 1 մլրդ դրամով նպաստում է արտադրողականության աճին՝ 5.904 հազ. դրամ/մարդ-ով: Ինչ վերաբերվում է գյուղատնտեսական ծառայությունների սակագների ինդեքսին, ապա վերջինիս 1%-ով ավելացումը հանգեցնում է գյուղատնտեսության արտադրողականության նվազմանը 7.504 հազ. դրամ/մարդ-ով:

Եզրակացություն

Ամփոփելով նշենք, որ 2000-2020թթ. հանրապետության գյուղատնտեսության արտադրողականության հետ վիճակագրական կապ ունեցող գործոնների շրջանակը թեպետ առաջին հայացքից եղել է բավականին սահմանափակ (գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ցանքատարածություն, բուսաբուծության համախառն արտադրանքի արժեք, անասնաբուծության համախառն արտադրանքի արժեք, գյուղատնտեսական ծառայությունների սակագների ինդեքս), բայցևայնպես խտացված ձևով արտացոլում է նշված

արդյունքային ցուցանիշի մեծության վրա մի շարք այլ գործոնների քանակական ազդեցությունը: Այնպես որ նշված շրջանակի ոչ ընդգրկուն լինելը կարող է և չսահմանափակել գյուղատնտեսության արտադրողականության վրա առանձին գործոնների ազդեցության լիարժեք քանակական գնահատման հնարավորությունները:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Կոստանյան Նարեկ. Մրցունակության բարձրացման կառավարման հիմնահարցերը Հայաստանի Հանրապետության տնտեսությունում. Թեկնածուականատենախոսություն, Երևան, 2011:
2. Հայաստանի ազգային մրցունակության զեկույց, 2008, «Տնտեսություն և արժեքներ», հետազոտական կենտրոն, 2008:
3. Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք, 2006, ՀՀ ԱՎԾ, Երևան, 2006.- 579 էջ:
4. Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք, 2011, ՀՀ ԱՎԾ, Երևան, 2011.-624 էջ:
5. Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք, 2016, ՀՀ ԱՎԾ, Երևան, 2016.- 607 էջ:
6. Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք, 2021, ՀՀ ՎԿ, Երևան, 2021.- 626 էջ:
7. Պարենային ապահովություն և աղքատություն 2004 թ. հունվար-դեկտեմբեր, ՀՀ ԱՎԾ, Երևան 2005.- 58 էջ:
8. Պարենային ապահովություն և աղքատություն 2008 թ. հունվար-դեկտեմբեր, ՀՀ ԱՎԾ, Երևան 2009.- 104 էջ:
9. Պարենային ապահովություն և աղքատություն 2013 թ. հունվար-դեկտեմբեր, ՀՀ ԱՎԾ, Երևան 2014.- 107 էջ:
10. Պարենային ապահովություն և աղքատություն 2018 թ. հունվար-դեկտեմբեր, ՀՀ ՎԿ, Երևան 2019.- 110 էջ:
11. Պարենային ապահովություն և աղքատություն 2020 թ. հունվար-դեկտեմբեր, ՀՀ ՎԿ, Երևան 2021.- 110 էջ:

WORKS CITED

1. Kostanyan Narek. Mrcunakut'yan bard'racman kar'avarman himnaharcery' Hayastani Hanrapetut'yan tntesut'yunum. T'eknac'uakan atenaxosut'yun [Problems of Management of Increasing Competitiveness in the Economy of the Republic of Armenia; PhD thesis], Erevan, 2011. (in Armenia)
2. Hayastani azgayin mrcunakut'yan zekuyc, 2008, «Tntesut'yun ev arjheqner», hetazotakan kentron [National Competitiveness Report of Armenia, 2008, "Economics and Values", Research Center,], 2008. (in Armenian)
3. Hayastani vitwakagrakan taregirq, 2006, HH AVC', Erevan, 2006.- 579 e'j:
4. Hayastani vitwakagrakan taregirq [Statistical Yearbook of Armenia], 2011, HH AVC', Erevan, 2011.-624 e'j. (in Armenian)
5. Hayastani vitwakagrakan taregirq [Statistical Yearbook of Armenia], 2016, HH AVC', Erevan, 2016.- 607 e'j. (in Armenian)

6. Hayastani vitwakagrakan taregirq [Statistical Yearbook of Armenia], 2021, HH VK, Erevan, 2021.- 626 e'j. (in Armenian)
7. Parenayin apahovut'yun ev aghqatut'yun 2004 t'. hunvar-dektember [Food Security and Poverty January-December 2004], HH AVc', Erevan 2005.- 58 e'j. (in Armenian)
8. Parenayin apahovut'yun ev aghqatut'yun 2008 t'. hunvar-dektember [Food Security and Poverty January-December 2004], HH AVc', Erevan 2009.- 104 e'j. (in Armenian)
9. Parenayin apahovut'yun ev aghqatut'yun 2013 t'. hunvar-dektember [Food Security and Poverty January-December 2013], HH AVc', Erevan 2014.- 107 e'j. (in Armenian)
10. Parenayin apahovut'yun ev aghqatut'yun 2018 t'. hunvar-dektember [Food Security and Poverty January-December 2018], HH VK, Erevan 2019.- 110 e'j. (in Armenian)
11. Parenayin apahovut'yun ev aghqatut'yun 2020 t'. hunvar-dektember [Food Security and Poverty January-December 2020], HH VK, Erevan 2021.- 110 e'j. (in Armenian)

QUANTITATIVE ASSESSMENT OF THE INFLUENCE OF FACTORS DETERMINING THE COMPETITIVENESS OF AGRICULTURE IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

LUSINE TSPNETSYAN

*National Agrarian University of Armenia, Chair of Management and Policy of Agribusiness, Ph.D.Student,
Yerevan, The Republic of Armenia*

The purpose of the article is to assess, using a regression model, the degree of influence of various factors on agricultural productivity, one of the main indicators characterizing the competitiveness of agriculture.

The objectives of the article are to clarify the range of factors between which have a statistical relationship with the performance indicator, as well as to conduct a regression analysis that characterizes the influence of these factors:

Dialectical, scientific abstractions, comparative analysis, logical and statistical methods were used while writing the article.

The article assessed the factors that largely determined the changes in the productivity of agriculture in the republic during 2000-2020 period.

As a result of the study, the following main conclusions were drawn:

-97.8% of the changes in the resulting indicator-dependent variable (indicator of productivity in agriculture) are due to the factor characteristics of the model - independent variables:

- an increase in the area under crops by 1 thousand hectares, other things being equal, leads to an increase in productivity in agriculture by 0.811 thousand drams / person,

- an increase in gross crop production by 1 billion drams contributes to an increase in agricultural productivity by 1.043 thousand drams / person,

- the growth of gross livestock production has the greatest impact on the productivity indicator; an increase in this production by 1 billion drams contributes to an increase in productivity by 5.904 thousand drams / person.

- an increase in the index of tariffs for agricultural services by 1% leads to a decrease in agricultural productivity by 7.504 thousand drams / person.

Keywords: *agriculture, competitiveness, indicators, factors, ratio, characteristic, productivity, gross product.*

КОЛИЧЕСТВЕННАЯ ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ФАКТОРОВ, ОБУСЛАВЛИВАЮЩИХ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ

ЛУСИНЕ ЦПНЕЦЯН

*соискатель кафедры управления и политики агробизнеса
Национального аграрного университета Армении,
г. Ереван, Республика Армения*

Цель статьи с помощью регрессионной модели оценить степень влияния различных факторов на производительность сельского хозяйства одного из основных показателей, характеризующих конкурентоспособность сельского хозяйства.

Задачи статьи – уточнить круг тех факторов, между которыми и показателем производительности существует статистическая связь, а также провести регрессионный анализ, характеризующий влияние указанных факторов:

В статье использованы диалектические, научные абстракции, сравнительный анализ, логические и статистические методы.

В статье были оценены факторы, которые во многом обусловили изменения производительности сельского хозяйства республики в 2000-2020 годах.

В результате исследования были сделаны следующие основные выводы:

–97,8% изменений результирующего показателя –зависимой переменной (показателя производительности в сельском хозяйстве) – обусловлены факторными характеристиками модели, независимыми переменными;

–увеличение посевных площадей сельскохозяйственных культур на 1 тыс. га в прочих равных условиях приводит к повышению производительности в сельском хозяйстве на 0.811 тыс. драмов/ чел;

– увеличение валовой продукции растениеводства на 1 млрд. драмов способствует росту производительности сельского хозяйства на 1.043 тыс. драмов/ чел;

– рост валовой продукции животноводства оказывает наибольшее влияние на показатель продуктивности; увеличение этой продукции на 1 млрд. драмов способствует росту производительности на 5.904 тыс. драмов/чел.;

– увеличение индекса тарифов на сельскохозяйственные услуги на 1% приводит к снижению производительности сельского хозяйства на 7.504 тыс. драмов/ чел.

Ключевые слова: *сельское хозяйство, конкурентоспособность, показатели, факторы, коэффициент, характеристика, производительность, валовой продукт.*